

**5HD321 Média a mediální komunikace
1. přednáška**

PhDr. Ing. Daniel Váňa, Ph.D.

1.1 Mediální komunikace – součást života v moderním světě

- Reálný svět a mediální svět – proč a v čem se liší?
- (skripta)
- V dnešní době žijeme všichni, ať chceme nebo nechceme, ve dvojitěm světě.
- Jedním prostředím našeho života je svět reálný, druhým svět mediální.
- Svět reálný je svět našich zážitků.
- Svět mediální je svět námi více, či méně vnímaných informací.
- Oba tyto světy se obousměrně prolínají: V reálném světě se musíme často rozhodovat mezi alternativami chování, alternativami našich reakcí.
- Rozhodujeme se na základě: informací, předchozích zkušeností, intuice.
- Dnes mají největší podíl na našem rozhodování informace!
- Informace získáváme:
  - a) bezprostředně v rámci kontaktů s lidmi (sdělené a námi přijaté jako verbální – mluva, nebo neverbální – z řeči těla);
  - b) zprostředkovaně pomocí tzv. médií a jimi využívaných nosičů informací (informace na síti, v TV, v rozhlase, v knihách, v periodikách, ale i ve školách, v kinech, v divadlech...).

1.1 Mediální komunikace – součást života v moderním světě

- V průběhu dějin mj. stoupá podíl zprostředkovaných (medializovaných) informací, a naopak klesá podíl informací, které člověk získává bezprostředně – proto se o současné společnosti Západu často
- mluví jako o tzv. „informační společnosti“.
- Naopak platí, že častým zážitkem je pro dnešního člověka samo vnímání informací – sledování TV,
- poslouchání rozhlasu, návštěva kina, divadla, přednášky, četba knihy, žurnálu, novin, hledání
- informace na počítači, hraní hry na počítači atd.

1.1 Mediální komunikace – součást života v moderním světě

- Jaký je vzájemný vztah reálného světa zážitků a mediálního světa informací?
- Většina lidí by očekávala, že prvotní je svět reálný a svět mediální je pouze jeho odrazem.
- Tak tomu dlouho bylo, ale druhá polovina 20. stol. přinesla na Západě zajímavý posun. Svět reálných zážitků začal být paralelně doprovázen světem informací, které šířila stále technicky dokonalejší, agresivnější a nepřehlédnutelnější masová média.
- Začalo se mluvit o tzv. virtualizaci reality a z ní vyplývajícím tzv. virtuálním světě, který existuje vedle a současně v rámci světa reálného.
- Nejmarkantněji je výše popsané patrné v politice. Reálná politika je v mnoha ohledech něčím úplně jiným než to, co se prezentuje v rámci politického zpravodajství a publicistiky, příp. je předmětem politických analýz.

1.2 Slovo médium

- má latinský původ a co do významu odkazuje na proces zprostředkování, případně zprostředkovatele.
- Používá se tradičně v přírodních vědách (biologie, chemie, fyzika), ale dnes také v informatice, médium.
- Def.:
- Masové médium (masmédium) = sdělovací prostředek zprostředkující přenos informací velkému počtu současně oslovených anonymních a heterogenních příjemců, tedy tzv. publiku.
- Slovo masmédia je dnes mimořádně frekventované. Nejčastěji si ho spojujeme s tiskem, rozhlasem a televizí, případně s technologiemi založenými na digitálním zpracování dat (internet).

1.3 Historie masových médií

- Komunikace byla už od pravěku nezbytným předpokladem a součástí organizace lidských
- společenství. Poté co v rámci těchto společenství vznikly náboženské, vzdělávací a politické instituce
- probíhala i v jejich rámci.
- Masové šíření myšlenek v rámci těchto institucí dalo vzniknout náboženskému a politickému uvědomění.
- Křesťanská církev od svého vzniku disponovala prostředky, s jejichž využitím šířila informace k
- věřícím. I tento proces můžeme chápat jako masovou komunikaci, přesto, že nevyužíval žádné
- komunikační prostředky jako dnešní massmédia (tisk, rozhlas, TV, internet). V případě církve bylo
- nejčastěji používaným prostředkem masové komunikace kázání.

1.3 Historie masových médií

- První masová média v dnešním slova smyslu, které umožnila oslovit masové publikum byla ta, která
- využívala tisk z liter.
- Vynález technologie mechanického tisku z liter (knihtisku) je tradičně připisován mohučskému zlatníkovi a brusiči drahokamů Johannesovi Gensfleischovi (? - 1468), řečenému Gutenberg a je datován do pol. 15. stol. (Almanach auf das Jahr 1448; dvousvazková Gutenbergova bible – tzv. 42řádková bible, po 1450, 180 výtisků). Na svém vynálezu ale nezbohatl. V roce 1455 byl soudem donucen předat vybudovanou tiskárnu i část v ní vytištěných knih svému věřiteli Johanovi Fustovi, který spolu s Gutenbergovým tovaryšem Petrem Schofferem v tiskařském podniku úspěšně pokračovali.
- „Prvotisky“ - knihy vytištěné do roku 1500.

1.3 Historie masových médií

- Téměř současně, kdy tiskaři začali tisknout tyto „BLOKOVÉ KNIHY“, vznikaly INFORMAČNÍ LETÁKY a PAMFLETY. Ty byly od počátku předmětem prodeje s cílem dosažení zisku. Můžeme je nazvat „protonovinami“.
- NOVINY charakterizuje periodicit, komerční podstata, mnohostranné využití a otevřený (veřejný) charakter.
- Předpokladem jejich vzniku a existence byl vznik pravidelného poštovního spojení (v Itálii kol. 1400, v Cechách od 1526, rozvoj ale až za Marie Terezie, která v r. 1743 svou reformou zestátnila poštovníctví v celé habsburské říši.
- Zlomovým v dějinách novin se ukázal rok 1833. Tehdy začal v New Yorku Benjamin H. Day vydávat své noviny New York Sun. Byly to první noviny, které přestaly být ekonomicky závislé na síti předplatitelů a byly naopak po kusech a za nízkou cenu volně prodávány na ulicích (tzv. „Šestákové noviny“).

1.3 Historie masových médií

- Dominantní roli sehrály noviny na přelomu 19. a 20. stol.
- Naopak, po první světové válce, když se objevily nové typy médií (rádio, film, později televize) začala expanze novin postupně zpomalovat.
- Od vzniku tzv. nových médií (internetu) je navíc zřejmý další odliv čtenářů papírových novin. Publikum stále významněji preferuje rychlost zpravodajských serverů, a tedy aktuálnost jimi šířených informací. I tištěná periodik proto stále častěji přenáší velkou část svého obsahu právě na web. Jedním ze sekundárních důsledků tohoto trendu je pokles jejich příjmů z reklamy.

1.3 Historie masových médií

- Počátky ROZHLASU jsou spojeny s posledními lety 19. stol. V roce 1893 předvedl Nikola Tesla
- první veřejnou demonstraci rádia a radiového spojení. Za nástup tohoto média je ale považováno odvysílání krátkého hudebního a mluveného programu ze stanice Brant Rock ve státě Massachusetts v roce 1906.
- První rozhlasový živý přenos z Metropolitní opery v New Yorku byl odvysílán v roce 1910. V témže roce Lee de Forest nasnímal operu Carmen a tento záznam odvysílal rozhlasově.
- V Evropě se s rozhlasovým vysíláním začalo experimentovat krátce před první světovou válkou.
- Pravidelné rozhlasové vysílání se ale stalo realitou až po jejím skončení.

1.3 Historie masových médií

- V roce 1920 rozhlas jednak poprvé informoval o výsledcích amerických prezidentských voleb a současně v Pittsburghu začala vysílat první rozhlasová stanice na světě KDKA.
- V roce 1922 vznikla ve Velké Británii společnost British Broadcastin Company. Jako BBC existuje dodnes.
- Rozhlasové vysílání se postupně rozšířilo do dalších zemí.
- Dne 18. května 1923 proběhlo první rozhlasové vysílání také na území tehdejší první Československé republiky (Vysílač byl v Praze – Kbelích.)
- V červenci 1923 byla v Praze založena společnost Radiojournal – československé radiotelefonické zpravodajství, spol. s r.o.

1.3 Historie masových médií

- V roce 1925 se stal hlavním podílníkem v této společnosti stát zastupovaný v jejích orgánech
- ministerstvem pošt a telegrafů. Přestože stát měl v Radiožurnálu rozhodující vliv, rozhlasové vysílání
- zůstalo předmětem soukromého podnikání.
- Rozhlas se postupně stal prvním z prostředků masové komunikace, který doslova vstoupil do
- jednotlivých domácností. V důsledku toho musel začít reflektovat rozmanitost potřeb, hodnot, zájmů
- a očekávání široké veřejnosti. V důsledku toho a současně snahy
- vyhovět různým požadavkům posluchačů se rozhlasové vysílání začalo specializovat. Postupně začalo
- využívat různých vlnových délek.

1.3 Historie masových médií

- V roce 1927 Američan Philo Farnsworth (1906-1971) a ruský emigrant Vladimír Kozmič Zworykin (1888-1982) sestrojili nezávisle na sobě elektronku. Ta sloužila pro přenos i příjem obrazového signálu.
- Od roku 1935 začalo pravidelné TELEVIZNÍ VYSÍLÁNÍ v Německu a ve Francii.
- Dne 2. listopad 1936 proběhl první televizní přenos britské společnosti BBC a toto datum je
- vnímáno v dějinách médií jako skutečný začátek televizního vysílání. BBC současně položila obrazový
- standard elektronické televize.
- Před druhou světovou válkou probíhalo televizní vysílání v Sovětském svazu, USA, Velké Británii,
- Německu a Francii.

1.3 Historie masových médií

- Do dalších zemí se toto masmédiium začalo rozšiřovat až po skončení druhé světové války, s tím,
- že skutečný nástup televizního vysílání je patrný až od 50. let.
- Průkopníky technologických inovací se staly Spojené státy americké: v roce 1954 se na jejich území
- začalo vysílat v barvách, od 1956 se zde rozvíjel magnetický záznam obrazu, v roce 1962 byl opět v USA spuštěn družicový přenos, od 60. a zejména 70. let se zde rozvíjela technologie kabelové televize, v roce 1975 začala vysílat stanice HBO jako první televize v systému předplatného
- a konečně v roce 1981 opět zde začala vysílat první zpravodajská televize CNN.
- V Československu začal vysílací televizní systém vznikat v roce 1953. První vysílání pro
- veřejnost proběhlo 1. května 1953 ze studia v Praze.

1.3 Historie masových médií

- V roce 1969 vznikla v USA v rámci armádního výzkumu síť vzdálených a navzájem volně propojených počítačů ARPANET. Ta je považována za výchozí podobu budoucího INTERNETU.
- Až do poloviny 80. let byl internet výlučnou doménou akademických institucí, postupně se však začal otevírat i pro další počítače osob působících na univerzitách.
- V roce 1987 bylo na internet připojených 28 tisíc počítačů.
- Byli to sami uživatelé z řad akademiků, kteří začali postupně vyvíjet různé aplikace a software, s cílem si usnadnit tuto formu vzájemné komunikace.
- Současně v 80. letech vznikl ve švýcarském výzkumném centru CERN Hypertext transfer protocol – HTTP a jazyk Hypertext Markup Language (HTML), které umožnily kvalitativně novou a jednodušší komunikaci včetně vytváření nových webových stránek.

1.3 Historie masových médií

- Bouřlivý rozvoj internetu přišel v 90. letech, kdy se internet poměrně rychle dostal do povědomí široké veřejnosti.
- Za symbolickou hranici je považován rok 2006, kdy bylo na internetu poprvé sdíleno deset miliard
- dokumentů.
- Následně se internet stal jednoznačně nejrychleji se rozvíjejícím médiem a je jím i dnes.

1.4 Jaká typy masových médií existují a v čem se liší?

- I.
- Masová média: A. tradiční:
  - tištěná – knihy, periodika, outdoory
  - vysílací – rozhlas, TV
  - speciální – divadla, kina, školy, církve
- B. netradiční, elektronická, tzv. nová – IT
- II.
- Masová média: A. komerční (jejich cílem je dosažení zisku)
- B. veřejno-právní (jejich cílem je podílet se na vývoji společnosti k demokracii)

1.5 Jsou média skutečně mocná?

- Chápeme-li „moc“ jako v právním systému dané země, a tedy i v její judikatuře jasně vymezená
- práva a povinnosti (jako má např. panovník, či prezident, zastupitelské sbory, vláda, soudní a
- policejní instituce apod.), potom média takto „mocná“ nejsou.
- V žádném zákoně není stanoveno, co musí dělat např. TV, rozhlasové nebo novinové redakce a
- komu se z této své činnosti zodpovídají.
- Mluví-li se o „moci médií“ („7. velmoc“, „4. moc“ apod.), má se na mysli jejich vliv. Ten bývá v
- demokratických společnostech skutečně velký a často ovlivňuje (nejzřetelněji v předvolebních
- obdobích) i politickou moc v dané zemi.

1.5 Jsou média skutečně mocná?

- Ve dvou případech ale můžeme v souvislosti s médii o skutečné moci mluvit:
- 1. Tzv. mediální průmysl zaměstnává na celém světě miliony lidí a mediální instituce v roli
- zaměstnavatelů mají nad svými zaměstnanci skutečnou moc (vymezenou např. v ČR Zákoníkem práce).
- 2. Média z podstaty své existence a působení tzv. socializují jednotlivce – uvádějí, integrují ho do společnosti, učí ho reagovat a chovat se tak, aby mohl být součástí, podle daných norem, zvyků a tradic fungující té které společnosti.

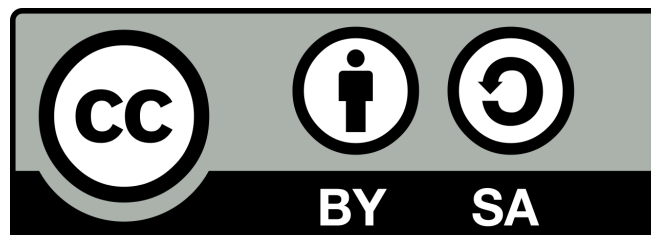
1.6 Existuje objektivní mediální sdělení?

- V souvislosti s médii se často mluví o „objektivitě“. Ta je ale z podstaty jejich práce velice problematická. Přesnějšší je používat termín „vyváženost“.
- Každé mediální sdělení totiž vzniká vždy jako výsledek selekce (výběru) a interpretace (uvedení do kontextu).
- Novinář si z nekonečně pestré reality vybírá, co bude medializovat (výběr tématu) a sám určuje, jak to udělá (uvedení do kontextu). Pokud není řízen někým v rámci PR, obě dvě tyto činnosti nemůže dělat jinak, než osobně a subjektivně.

Informace o licenci

Toto dílo je licencováno pod licenci
Creative Commons Uvedte původ-Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní (CC BY-SA 4.0)

<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Touto licenci se není třeba řídit ohledně částí materiálu, které jsou volným dílem, popř. v případech, které lze klasifikovat jako [výjimku či omezení práva autorského](#).

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání